

Sodobni ples v nacionalnem kulturnem programu

Razprava o kulturni politiki na področju uprizoritvenih dejavnosti v mesecu juniju 1998 je bila ena v nizu t.i. področnih razprav v organizaciji Ministrstva za kulturo RS in hkrati zadnja priložnost za javno izpostavitve problemov in predlogov posameznih strok pred (do)končnim oblikovanjem nacionalnega kulturnega programa.

Stališča društva smo oblikovali v pričujočem tekstu, ki je nastal na podlagi izhodišč za razvoj uprizoritvenih umetnosti, kot jih je v svojem uvodnem referatu za to področno razpravo predstavil Simon Kardum z Ministrstva za kulturo RS (poudarjeno je bilo, da referat ne izraža stališč ministrstva), in naših predlogov za razvoj sodobnega plesa, ki smo jih strnili že ob lanskoletnem simpoziju o kulturni politiki.

Na začetku razprave smo izrazili pomisleke ob tem, da je Ministrstvo za kulturo uvrstilo sodobni ples in balet v skupno delovno skupino in zahtevali, da se tak pristop ne oblikuje kot model v prihodnosti. To sta strukturno popolnoma različni polji sicer sorodnih področij delovanja, ki se jasno razlikujeta po produkcijski in organizacijski plati, zato je potrebno probleme in nadaljnji razvoj področja sodobne plesne umetnosti obravnavati avtonomno.

Za vse, ki se želijo podrobneje seznaniti z dosedanjimi razpravami, navajamo dva zbornika:

Kulturna politika v Sloveniji, FDV, Ljubljana 1997

1. Vesna Čopič in Gregor Tomc, Nacionalno poročilo o kulturni politiki Slovenije

2. Michael Wimmer, Poročilo evropske strokovne skupine (Predstavitev kulturne politike Slovenije pred odborom za kulturo CDCC pri Svetu Evrope novembra 1996 in predstavitev ugotovitev evropske strokovne komisije)

Kulturna politika v Sloveniji. Simpozij, FDV, Ljubljana 1998

(Zbornik prispevkov za simpozij oktobra 1997. V njem je objavljen tudi prispevek DSPS: Zgodovina, problemi in predlogi za razvoj sodobnega plesa v Sloveniji)

Prispevek za področno razpravo o kulturni politiki za razvoj uprizoritvenih dejavnosti

V uvodnem referatu g. Simona Karduma nas je razveselilo dejstvo, da ustvarjalcem sodobnega plesa priznava pomembno vlogo znotraj slovenske kulture, pa tudi njegovo mnenje, da bi bilo potrebno prednostno podpreti tudi sodobno plesno ustvarjalnost. Vsekakor je sedanjí trenutek zadnja priložnost za določene spremembe, ki bodo uredile financiranje in organiziranje tega področja. V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da bo razvejana ustvarjalnost in kreativna energija ustvarjalcev sodobnega plesa v nenehnem boju za preživetje in utemeljevanju svoje profesionalne vrednosti usahnila, namesto da bi se enakovredno kosala z evropsko in svetovno sodobno plesno ustvarjalnostjo. V tujini so slovenskemu sodobnemu plesu vrata že nekaj časa na široko odprta, vendar njihova pričakovanja tako na estetski kot tudi na ravni organizacijske in finančne sposobnosti vztrajno naraščajo. Kljub uspehom sodobnega plesa, ki si je doma izoblikoval svojo publiko, v zadnjih letih pa tudi nekatere začetke refleksije in širšo prepoznavnost, v tujini pa je vse bolj opazen kot kontinuiteta in estetsko zanimivo področje, se na področju samem ni veliko spremenilo.

Nekaj načelnih dejstev, ki smo jih ponovili že večkrat:

- samo v Ljubljani vsako leto nastane približno deset ali več novih produkcij, ki doma in v tujini doživijo letno okrog 40 ponovitev;
- ustvarjalci slovenskega sodobnega plesa sodelujejo skoraj na vseh evropskih festivalih in gostujejo po vseh večjih kulturnih središčih. Dunaj, Pariz, London, Berlin, Frankfurt, Budimpešta, Praga, Rim, Utrecht, Salzburg, Glasgow, Stockholm, Helsinki, New York, Sao Paulo in mnoga druga mesta, ki gostijo velike plesne festivale, v svoj program vse pogosteje vključujejo tudi najboljše slovenske skupine sodobnega plesa. Slovenski sodobni ples ima v tujini določeno tradicijo in prepoznavnost ter predstavlja vitalni del evropske plesne produkcije. Naši vrhunski koreografi, koreografinje in skupine sodelujejo z nekaterimi najpomembnejšimi koproducenti iz tujine;

delovanje in večni amaterizem, ki ga je do profesionalnosti prignal šele individualizem. V osemdesetih, še posebej pa v devetdesetih, se je s silovitim razmahom sodobne plesne

- pri tem je zanimivo, da deluje na področju sodobnega plesa okrog 35 samostojnih ustvarjalcev s pravico do plačila prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter obvezno zdravstveno zavarovanje iz državnega proračuna;

- ob omenjenih ustvarjalcih v referatu Simona Karduma se zadnji dve leti oblikuje tudi močna tretja generacija slovenskih plesalcev in koreografov (Nataša Tovirac, Gregor Kamnikar, Maja Delak, Valentina Čabro, Matej Kežžar, Jana Menger, Dušan Teropšič, Snežana Premuš, Andreja Rauch, Mojca Kasjak, Bara Kolenc, ipd.);

- precej slovenskih plesalk in plesalcev se izobražuje v tujini na uglednih šolah in akademijah za sodobni ples.

Okvirni podatki, ki so brez finančnih analiz zajeti na tem mestu, so dovolj zgovoren argument in podlaga nekaterim našim pripombam v tem prispevku.

Veseli smo priznanja sodobnemu plesu, ki ga je v uvodnem referatu zapisal g. Simon Kardum. Vendar menimo, da je potrebno njegovim načelnim izhodiščem, ki predlagajo t.i. odmrznitev stanja, dodati še naše konkretne poglede na problematiko in dolgoročno vizijo področja.

Strinjamo se s stališčem, da je nujno povečati podporo za produkcijo in postprodukcijo: **ustrezno finančno pokritje dejavnosti na področju sodobnega plesa** je vsekakor eden prvih vzvodov izboljšanja situacije. Sodobni ples je že v samem izhodišču napačno finančno ovrednoten. Novo finančno ovrednotenje mora po našem mnenju teči vzporedno s strukturnimi in sistemskimi spremembami, ki jih bo treba urediti v prihodnjih letih.

Glavni vzrok za slabo današnje stanje je povezan z zgodovino in delovanjem po inerciji, ki iz te zgodovinske izkušnje izhaja. V okviru povojne Jugoslavije ni kulturna politika predvidevala nikakršne pravnoformalne in finančne strukture, ki bi spodbujala razvoj novih plesnih smeri ali tokov. Tako je sodobni ples omejila na neke vrste ilegalno

vendar le pod pogojem, da je pri projektih upoštevan realen stroškovnik; selektivnost bo smiselna šele, ko bodo izoblikovani transparentni finančni kriteriji področja.

ustvarjalnosti tudi vse bolj razvijala zavest o pomembnosti sodobnega plesa in njegovi vlogi pri formiranju sodobne slovenske umetnosti in povezanosti z Evropo. Kljub temu pa so rešitve na ravni kulturne politike še kar naprej sledile inerciji, ki sodobni ples še vedno vrednoti bolj kot popoldansko dejavnost, ne pa kot razvejano profesionalno mrežo ustvarjalcev. Večina vzrokov za slab položaj, ki ga imamo danes na področju sodobnega plesa, je v veliki meri posledica te inercije.

Tako se danes še vedno srečujemo z neupoštevanjem specifične strukture plesne produkcije, ki oblikuje tudi finančne postavke, znotraj katerih se giblje njeno (neurejeno) financiranje. Tako neupoštevanje je tudi v izrazitem neskladju z razcvetom sodobne plesne ustvarjalnosti, ki smo mu priča v zadnjem desetletju.

Strinjamo se, da so potrebni **drugačni modeli financiranja**, ki bi upoštevali in sledili dejanskemu stanju. Možnost sklepanja licenc do treh let, sklepanje večletnih pogodb, podelitev koncesij so dobrodošli predlogi. Toda da bi takšne spremembe dejansko postale učinkovite in smiselne, da bi z njimi dejansko omogočili profesionalno organiziranje in dejavno mrežo sodobnega plesa na vseh ravneh, je potrebno te modele vzpostaviti vzporedno z novim finančnim ovrednotenjem samega področja sodobnega plesa.

Oblikovanje novih modelov mora potekati strokovno.

Ker verjetno v bližnji prihodnosti še ne moremo **pričakovati** samostojnega resorja za sodobni ples, potrebuje to področje čimprej **samostojno ekspertno komisijo**, ki bi poznala položaj na celotnem slovenskem področju, stanje v njegovi produkciji in estetske tokove ter tudi imela občutek za prihajajoče generacije ustvarjalcev. Avtonomna ekspertna komisija za sodobni ples bi morala s svojim strokovnim znanjem svetovati in usmerjati tudi razvojne in sistemske rešitve. Še posebej je to pomembno ob zahtevi, da naj postane javni razpis selektivnejši, torej v času, ko se bodo oblikovali in sprejemali kriteriji bodočega finančnega vrednotenja in produkcije. Strinjamo se z zahtevo po večji selektivnosti,

Kot bistven element je potrebno upoštevati tudi postprodukcijo. Politika gostovanj po Sloveniji je na našem področju še posebej katastrofalna. Nekoliko boljša situacija je pri gostovanjih v tujini, kjer sodobni ples v slovenskih uprizoritvenih umetnostih prevzema velik delež.

Oblikovanje novih modelov mora ustrezati strukturnim značilnostim sodobne plesne produkcije. Pomembno je spoznanje, da sodobni ples (kljub na videz manj zapletenemu razmerju do prostora, ki je pri nas pogosto povezano s skromnim financiranjem projektov), ne spada med nezahtevne uprizoritvene umetnosti. Vsaka profesionalna plesna produkcija je avtorsko odsko delo, ki zahteva **kontinuirano delo plesalcev in koreografov in profesionalno udeležbo vseh drugih sodelujočih pri projektu.** V sodobnem plesu je delo koreografa in delo sodobnega plesalca avtorsko delo, ki mora biti ustrezno ovrednoteno.

S strani Ministrstva za kulturo je povsem zanemarjena tudi vsakodnevna redna vadba plesalca, njegov kontinuirani trening. Ker ne gre za pedagoško delo, pač pa za nujno podlago ustvarjalnega dela, mora biti ta postavka vključena v realni stroškovnik produkcije. Prav tako mora biti primerno ovrednoteno tudi delo vseh ostalih članov projekta (producent, organizator, tehnični vodja, pedagog itd).

Upoštevati je potrebno dejansko stanje. **Pomanjkanje infrastrukture** je katastrofalno, dvorana Plesnega Teatra Ljubljana ne more zadovoljevati vseh prostorskih, produkcijskih, izobraževalnih zahtev sodobne plesne scene. G. Kardum imenuje plesno-prireditveni studio PTL produkcijska celica sodobnega plesa, a za to poslanstvo (razen čezmerno zasedega prostora) še zdaleč nima vseh možnosti, pa tudi ne tovrstne kratkoročne ali dolgoročne vizije. Nove modele je treba razvijati v smeri podpore celotne mreže delovanja posamezne skupine ali ustvarjalca, finančnega preživetja skupine in vzpodbujanje take organizacije in strukture, ki bo omogočala konkurenčnost tudi zunaj meja Slovenije. Hkrati z oblikovanjem novih modelov, triletnega financiranja in podelitvami koncesij je tako potrebno odpreti razpravo o konkretnih infrastrukturnih rešitvah, o vizijah v prihodnosti. Dolgoročna vizija mora biti **center za sodobne umetnosti** oziroma podobna struktura, ki vsebuje model pretočnih odrov s servisom, ki bo kot produkcijski center zadovoljeval potrebe vse številnejših ustvarjalcev.

sodobni ples, ki bi se morala nadaljevati v celotno vertikalo, ali pa izobraževanje sistematično urediti s štipendijami in izobraževanjem v tujini. Pri vzpostavitvi šole za sodobni ples pričakujemo tudi od Ministrstva za kulturo konkretno angažiranost, tako ob kadrovskih problemih, ki

V Evropi je sodobna plesna mreža festivalov in produkcijskih centrov vsekakor med najbolj razporejenimi in dinamičnimi, slovenski sodobni ples pa je postal njen vitalni del predvsem po zaslugi posameznikov. Vključenost v sodobne evropske plesne tokove zahteva tudi vse večjo institucionalizacijo in profesionalno organiziranost skupin. Če želimo v Evropi ohraniti mesto, ki ga imamo (ne pa ponovno pasti na nivo eksotične zanimivosti), potrebujemo povsem izdelano, natančno in sistematično politiko razvoja področja.

Vzpodbijanje profesionalnosti zunaj Ljubljane in decentralizacija.

Pred leti je obstajala težnja po decentralizaciji sodobne plesne dejavnosti po drugih slovenskih krajih. Zavzemamo se za podporo in jasno razvojno politiko do regij, kjer delujejo ustvarjalci sodobnega plesa (Maribor, Celje, Novo mesto, Velenje, Murska Sobota, Nova Gorica). Tudi organizacijam sodobnega plesa na teh področjih je potrebno omogočiti profesionalne pogoje za delo. Namesto drobljenja dejavnosti v Ljubljani je potrebno podpreti organizacije in ustvarjalce, ki delujejo v drugih mestih in s tem spodbuditi decentralizacijo.

Status naj postane "status".

Status mora plesalcem, koreografom, pa tudi drugim strokovnim sodelavcem na področju sodobnega plesa omogočiti možnost ustvarjanja in preživetja. Možnost, da lahko razvijajo ustvarjalno kontinuiteto in da na vseh ravneh profesionalizirajo svojo dejavnost. V ta okvir sodi tudi ureditev socialnih pravic za plesalca sodobnega plesa, ki zaradi specifičnosti svojega dela ostaja po končani karieri popolnoma nezaščiten (problem benefikacije delovne dobe, možnost finančne podpore v času, ko je brez dela ipd.). Ker ima večina sodobnih plesalcev v Sloveniji status samostojnega ustvarjalca, je to področje še posebej pomembno in občutljivo.

Aktivno podporo Ministrstva za kulturo pričakujemo tudi pri **projektu izobraževanja** na umetniški gimnaziji - smer

5. **Plesalce in njihovo kontinuirano delo je treba obravnavati profesionalno in avtorsko; prav tako je potrebna večja podpora in stimulacija koprodukcij.**
6. **Čimprejšnja ureditev katastrofalnega pomanjkanja infrastrukture in iskanje primernih prostorskih rešitev.**
7. **Možnost dodelitve statusa vsem, ki se aktivno**

se bodo pojavili zaradi izredno počasne verifikacije tujih diplom, kot pri zagotavljanju infrastrukture (tako prostorske kot tudi notranje - problem literature, prevodov ipd.). Prav tako je treba sistematično urediti politiko štipendiranja in oblikovati pregleden sklad za štipendiranje z jasnimi kriteriji, ki bi sistematično in kontinuirano podpiral izobraževanje mladih plesalcev sodobnega plesa v tujini in jim tako omogočil enakovredno izobrazbo. (Še posebej, ker v Sloveniji ni možnosti za tovrstno izobrazbo.)

SKLEP

Če torej želimo, da bo v prihodnosti sodobni ples obdržal vlogo enega najbolj dinamičnih in kreativnih polj slovenske sodobne umetnosti in ohranil pomembno mesto v evropskem prostoru, moramo upoštevati naslednje:

Kratkoročni cilji:

1. **Sistemska ureditev in primerno finančno ovrednotenje področja sodobnega plesa, ki bo prekinilo zgodovinsko inercijo.**
2. **Oblikovanje samostojne ekspertne skupine za sodobni ples, ki bi imela tudi strokovno moč pri razvojnih in sistemskih spremembah in bi vzpostavila transparentnost postavke.**
3. **Prehod na nove modele financiranja, toda le na podlagi novih strokovno oblikovanih finančnih kriterijev za celotno področje.**
4. **Vsaka profesionalna produkcija sodobnega plesa je avtorsko delo in mora biti profesionalizirana na vseh ravneh. Kratkoročno to pomeni tudi upoštevanje sodelavcev, ki skrbijo za produkcijske, organizacijske in tehnične vidike produkcije; produkcijo je treba prekvalificirati iz storitve v ustvarjalno delo (omogočiti torej, da je del odobrenih sredstev na voljo po potrebi, ne pa le po končani produkciji).**

ukvarjajo s področjem sodobnega plesa (producent, selektor, itd.).

8. Možnost profesionalizacije dejavnosti organizacij sodobnega plesa, ki delujejo zunaj Ljubljane.
9. Aktivna podpora pri izobraževanju na področju sodobnega plesa. Urediti in sistematizirati štípediranje in izobraževanje v tujini.

Dolgoročni cilji:

1. Oblikovanje samostojnega resorja za sodobni ples.
2. Vzpostavitev centra za sodobne umetnosti, oblikovanje produkcijskega jedra s pretočnimi odri in servisi.
3. Sistemsko urediti postprodukcijo in politiko gostovanj, omogočiti razpredeno gostovalno mrežo, aktivno podpirati koprodukcije.
4. Sodelovanje in povezovanje Ministrstva za kulturo z drugimi ministrstvi ob reševanju dolgoročnih načrtov mednarodnih sodelovanj, izobraževanja ...

Upravni odbor Društva za sodobni ples Slovenije
17. junij 1998

Izdaja: Društvo za sodobni ples Slovenije
Metelkova 6, Ljubljana
Tel/fax: 386 (0)61 13 22 390
E-mail: lj.dsps@guest.arnes.si

Uredila in oblikovala: Nana Mravinec

Izvod je brezplačen.

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-785, z dne 1.6.1998, šteje Cirkularka med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

RAZPISI

Štipendije izjemno nadarjenim za izpopolnjevanje in študij na umetniških smereh v tujini

rok: 15. avgust 1998

Ministrstvo za kulturo RS

Zbiranje predlogov za sofinanciranje kulturnih programov in projektov v letu 1999

rok: 11. september 1998

Ministrstvo za kulturo RS

PREDSTAVE

EN - KNAP

Iztok Kovač

Zakonitosti kobre
/15.,16.,17. julij

Metropolis, Salzburg

PLESNI TEATER LJUBLJANA

Valentina Čabro

Exah
/2. julij
/21. - 28. avgust

PUF Pula
Mednarodni festival Mladi levi, Ljubljana

DELAVNICE

SLKD

Concha Fernandez
Gregor Kamnikar
Concha Fernandez

Mini PPŠ'98
Koper /20.avgust
Koper /21.- 25.avgust
Ljubljana /26.- 30.avgust

Španski ples
Gib in pozornost

Video Dance Price

Iztok Kovač

video-plesna delavnica
/1.-14.julij

Choreographic Centre NRW, Essen
/delavnica za 12 prejemnikov letošnje nagrade Video Dance Price / iz SLO: A.Rauch, U.Žnidaršič

Internationale Sommer Tanzwochen
Wien

19. julij - 16. avgust

danceWEB štipendija/
iz SLO: Snežana Premuš, Tanja Skok

PLESNA TV

Maurice Bejart, Ballet Trocadero De Monte Carlo

6. avgust ob 18.20 /
ponovitev: 7. avgust ob 10.15

TVS 1, Parada plesa

Siniša Bukinac, Faust Frey, tibetanska skupina Nyntingri, Japonska plesalka Shakti, mariborski baletni ansambel

20. avgust / 21. avgust

15. Dunajski plesni tedni

3. september / 4. september

Batsheva Dance Company, Kirov balet

17. september / 18. september